

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

В. Л. Шаран
ініціали та прізвище

Підпис

19 червня 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДАВНІ МОВИ СВІТУ

Назва

Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Шифр Назва

Спеціальність 035 Філологія
Шифр Назва

Спеціалізація: Германські мови

Статус дисципліни вибіркова
Нормативна (вибіркова)

Навчально-науковий інститут іноземних мов

Кафедра германських мов і перекладознавства

Дані про вивчення дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна	II	III	3/90	32	16	0	0	16	58	-	+	-
Заочна	II	III	3/90	8	4	0	0	4	82	-	+	-

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Розробник:

Г. С. Палиця, кандидат філологічних наук, доцент
Підпис Ініціали та прізвище викладача (викладачів), науковий ступінь та вчене звання

Схвалено на засіданні кафедри германських мов і перекладознавства
Назва кафедри

Протокол № 5 від 23 червня 20 18 р.

Завідувач кафедри германських мов і перекладознавства
Назва кафедри

М. І. Зимомря
Підпис

М. І. Зимомря
Ініціали та прізвище

Схвалено на засіданні науково-методичної ради навчально-наукового інституту іноземних мов
Протокол № 5 від 29 травня 20 18 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету
Протокол № 6 від 19 червня 20 18 р.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні загальної уяви про місце давніх мов у класифікації мов світу та їхню роль у подальшому мовному розвитку народів світу; дати відомості про граматичну систему давніх мов у зіставленні з системами сучасної української та іноземних мов, привити елементарні навички читання, граматичного аналізу та перекладу давніх текстів.

Предметом вивчення дисципліни є походження, розвиток та особливості будови давніх мов світу (давньоєгипетської, давньогрецької, давньоперської, латинської, шумерської).

Завдання дисципліни: забезпечити засвоєння аспірантами основних теоретичних понять і положень порівняльно-історичного мовознавства; формувати їхній лінгвістичний кругозір, розвивати вміння та навички аналізу давніх текстів; розвивати творчий підхід при аналізі мовних явищ у діахронічному аспектах; підвищувати загальноосвітній рівень аспірантів.

Заплановані *результати* навчання.

Аспіранти повинні *знати*:

Історію давніх мов і писемності, їхнє місце та вплив на розвиток сучасних мов, головні риси їхньої граматичної будови та особливості лексичного складу, основні поняття порівняльно-історичного мовознавства.

Аспіранти повинні *вміти*:

а) загальна компетенція:

на практиці застосовувати порівняльно-історичний метод для аналізу явищ, вміти пояснювати характерні ознаки давніх мов; пов'язувати важливий історичний контекст із важливими мовними змінами.

б) предметна компетенція:

- оперувати основними поняттями курсу «Давні мови світу»; аналітично представляти найважливіші події в історії мов Сходу та Античного світу, оцінювати їхні роль і значення;

- працювати з основними видами джерел з історії мов давнього світу;

- грамотно та обґрунтовано викладати основний зміст окремих факторів та явищ культури давнього світу крізь призму їхнього впливу на розвиток мови;

- аналізувати давні тексти, пояснювати основні граматичні та лексичні явища давніх мов світу, що підлягають вивченню в межах програми (давньоєгипетської, давньогрецької, давньоперської, латинської, шумерської).

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки фахівців: «Давні мови світу» пов'язаний з такими дисциплінами: «Лінгвокультурологія», «Методика зіставних досліджень мовних систем».

Зміст дисципліни:

Тема 1. Вступ до курсу «Давні мови світу».

Тема 2. Мова і культура давнього Єгипту.

Тема 3. Мова і культура давньої Месопотамії.

Тема 4. Мова і культура давнього Ірану

Тема 5. Мова і культура давньої Греції.

Тема 6. Мова і культура давнього Риму.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	Лекції	Лабор. заняття	Практ. (семін.)	СРС	Лекції	Лабор. заняття	Практ. (семін.)	СРС
Тема 1. Вступ до курсу «Давні мови світу».	2	0	2	10	2	0	2	13
Тема 2. Мова і культура давнього Єгипту	2	0	2	8				13
Тема 3. Мова і культура давньої Месопотамії	2	0	2	8				14
Тема 4. Мова і культура давнього Ірану	2	0	2	8	2	0	2	14
Тема 5. Мова і культура давньої Греції	4	0	4	12				14
Тема 6. Мова і культура давнього Риму	4	0	4	12				14
Разом за III семестр	16	0	16	58	4		4	82

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст лекційного курсу для аспірантів

денної форми навчання

III семестр

№ з/п	Перелік тем лекцій, їх анотації*	Кількість годин
1.	Вступ до курсу «Давні мови світу»: Мета і завдання курсу «Давні мови світу». Поняття "історія давнього світу", її місце у всесвітній історії. Особливості розвитку давніх спільнот. Періодизація та хронологія давньої історії. Лінгвістичні та соціокультурні процеси в давньому світі. Класифікації давніх мов і культур. Історична лінгвістика та її завдання. Порівняльне мовознавство. Мова як відображення культури. Мова і писемність. Становлення писемності в давньому світі. Типологія і класифікація давньої писемності [4, 16-84; 15, 56-58].	2
2.	Мова давнього Єгипту: Початок вивчення писемності та культури давнього Єгипту. Ж.-Ф.Шампольон і розшифровка єгипетської писемності. К.Р.Лепсіус і створення словника давньої єгипетської мови. Місце давньоєгипетської мови в системі мов давнього Сходу. Види писемності давнього Єгипту. Давньоєгипетські ієрогліфи та їх значення. Граматична і лексична будова давньоєгипетської мови [4, 88- 99; 6, 30-42,].	2
3.	Мова давньої Месопотамії: Початок вивчення мов Месопотамії. Розвиток ассіріології в XIX - XX ст. Клинописна культура. Загадка шумерської мови. Роль семітських племен у формуванні мовного середовища в Месопотамії. Аккадська мова та її діалекти (авілонський і ассірійський). Історія розшифровки клинопису [1; 4, 118- 124; 7; 21].	2
4.	Мова давнього Ірану: Давньоперська мова у складі індоєвропейської сім'ї мов. Хронологія та періодизація давньоперської мови. Реформи Дарія I та виникнення	2

	давньоперської системи письма. Характерні ознаки давньоперського клинопису [3, 35-57; 4, 154-162; 12; 17; 19; 20].	
5.	Мова давньої Греції: Становлення і розвиток давньогрецької мови. Основні етапи історії давньогрецької мови Давньогрецький алфавіт. Граматична будова і лексичний склад давньогрецької мови. Давньогрецькі запозичення в інших мовах і культурах [4, 177-194; 11, 18-65; 18].	4
6.	Мова давнього Риму: Становлення і розвиток латинської мови. Основні етапи історії латинської мови. Латинський алфавіт. Граматична будова і лексичний склад латинської мови. Латинські запозичення в інших мовах і культурах [2; 4, 247-280; 5, 269; 9, 12-43; 14, 28-48].	4
Разом за III семестр:		16

**Зміст лекційного курсу для аспірантів
заочної форми навчання
III семестр**

№ з/п	Перелік тем лекцій, їх анотації*	Кількість годин
1.	Вступ до курсу «Давні мови світу»: Мета і завдання курсу «Давні мови світу». [4, 16-84; 15, 56-58]. Мова давнього Єгипту: Початок вивчення писемності та культури давнього Єгипту. Ж.-Ф.Шампольон і розшифровка єгипетської писемності. К.Р.Лепсіус і створення словника давньої єгипетської мови. [4, 88- 99; 6, 30-42,]. Мова давньої Месопотамії: Початок вивчення мов Месопотамії. Розвиток ассіріології в XIX - XX ст. Клинописна культура. Загадка шумерської мови. [1; 4, 118- 124; 7; 21].	2
2.	Мова давнього Ірану: Давньоперська мова у складі індоєвропейської сім'ї мов. Хронологія та періодизація давньоперської мови. [3, 35-57; 4, 154-162; 12; 17; 19; 20]. Мова давньої Греції: Становлення і розвиток давньогрецької мови. Основні етапи історії давньогрецької мови Давньогрецький алфавіт. [4, 177-194; 11, 18-65; 18]. Мова давнього Риму: Становлення і розвиток латинської мови. Основні етапи історії латинської мови. Латинський алфавіт. [2; 4, 247-280; 5, 269; 9, 12-43; 14, 28-48].	2
Разом за III семестр:		4

**Перелік семінарських занять
для аспірантів денної форми навчання
III семестр**

№ з/п	Тема <u>семінарського</u> заняття	Кількість годин
1.	Історична лінгвістика та її завдання. Порівняльне мовознавство. Мова і культура. Мова і писемність. Становлення писемності в давньому світі. Типологія і класифікація давньої писемності. Поняття "історія давнього світу", її місце у всесвітній історії. Особливості розвитку давніх спільнот. Періодизація та хронологія давньої історії. Лінгвістичні та соціокультурні процеси в давньому світі. Класифікації давніх мов [4, 16-84; 8, 24-38; 15, 56-58]..	2
2.	Мова давнього Єгипту. Початок вивчення писемності та культури давнього Єгипту. Розшифровка єгипетської писемності. Перший	2

	словник давньої єгипетської мови. Давньоєгипетська мова в системі мов давнього Сходу. Писемність давнього Єгипту. Граматична будова давньоєгипетської мови. Особливості лексичної будови давньоєгипетської мови [4, 88- 99; 6, 30-42,].	
3.	Мова давньої Месопотамії. Ассіріологія в XIX - XX ст. Шумерська мова. Аккадська мова та її діалекти (авілонський і ассірійський). Клинописна культура та історія розшифровки клинопису [1; 4, 118-124; 7; 21].	2
4.	Мова давнього Ірану. Давньоперська мова: хронологія та періодизація. Давньоперське письмо. Давньоперський клинопис [3, 35-57; 4, 154-162; 10, 71-101; 12; 17].	2
5.	Мова давньої Греції. Становлення і розвиток давньогрецької мови. Основні етапи історії давньогрецької мови Давньогрецький алфавіт. Граматична будова і лексичний склад давньогрецької мови. Давньогрецькі запозичення в інших мовах і культурах [4, 177-194; 11, 18-65; 18].	4
6.	Мова давнього Риму: Становлення і розвиток латинської мови. Основні етапи історії латинської мови. Латинський алфавіт. Граматична будова і лексичний склад латинської мови. Латинські запозичення в інших мовах і культурах [2; 4, 247-280; 5, 269; 9, 12-43; 14, 28-48]	4
Разом за III семестр:		16

**Перелік семінарських занять
для аспірантів заочної форми навчання
III семестр**

№ з/п	Тема семінарського заняття	Кількість годин
1.	Історична лінгвістика та її завдання. Порівняльне мовознавство. Мова і культура. Мова і писемність. Становлення писемності в давньому світі. Типологія і класифікація давньої писемності. Поняття "історія давнього світу", її місце у всесвітній історії. Особливості розвитку давніх спільнот. Періодизація та хронологія давньої історії. Лінгвістичні та соціокультурні процеси в давньому світі. Класифікації давніх мов[4, 16-84; 8, 24-38; 15, 56-58]. Мова давнього Єгипту. [4, 88- 99; 6, 30-42,]. Мова давньої Месопотамії.	2
2.	Мова давнього Ірану. Давньоперська мова: хронологія та періодизація. Давньоперське письмо. Давньоперський клинопис [3, 35-57; 4, 154-162; 10, 71-101; 12; 17]. Мова давньої Греції. [4, 177-194; 11, 18-65; 18]. Мова давнього Риму. [2; 4, 247-280; 5, 269; 9, 12-43; 14, 28-48].	2
Разом за III семестр:		4

**Зміст самостійної роботи
(денна форма навчання)**

Номер тижня	Зміст самостійної (індивідуальної) роботи	Кількість годин
1 - 2	Історія становлення порівняльного мовознавства та порівняльно-історичного методу	8
3 - 4	Мови давнього Сходу	8

5 - 6	Латинські запозичення в германських мовах	8
7 - 8	Римська релігія і міфологія: місцеві традиції та грецькі запозичення	8
9 - 10	Авеста як священна книга Зороастризму	8
11 - 13	Писемна культура давніх греків і римлян	8
14 - 16	Римська культура і «варварські» впливи	10
Разом за III семестр:		58

**Зміст самостійної роботи
(заочна форма навчання)**

Номер тижня	Зміст самостійної (індивідуальної) роботи	Кількість годин
1 - 2	Історія становлення порівняльного мовознавства та порівняльно-історичного методу	11
3 - 4	Мови давнього Сходу	11
5 - 6	Латинські запозичення в германських мовах	12
7 - 8	Римська релігія і міфологія: місцеві традиції та грецькі запозичення	12
9 - 10	Авеста як священна книга Зороастризму	12
11 - 13	Писемна культура давніх греків і римлян	12
14 - 16	Римська культура і «варварські» впливи	12
Разом за III семестр:		82

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Структура індивідуального завдання: титульна сторінка, зміст, вступ, основна частина (складається з теоретичного (підбір і систематизація матеріалу на запропоновану тему) та практичного блоків (опис досліджуваного явища через приклади з твору українського автора та його перекладу німецькою мовою чи німецького автора та його перекладу українською мовою)), висновки, список використаної літератури.

Обсяг: не більше 1 друкованого аркушу формату А4, (шрифт Times New Roman, 14 пунктів, інтервал – 1,5) .

Виконання **індивідуальних навчально-дослідних завдань** із таких проблем:

Ахеменідські рельєфи як джерело культури Ірану.

Бехістунський напис: рельєфи і текст.

Авеста як священна книга Зороастризму.

Історичні написи шумерською мовою.

Писемні пам'ятки давньоперської мови.

Критерії оцінювання ІНДЗ	Кількість балів
Логічність викладу змісту	2
Розкриття теми	3
Оформлення роботи	3
Правильність оформлення списку використаної	2

літератури	
Разом	10

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні дисципліни використовуються такі основні методи навчання: проблемна лекція, усна доповідь, співбесіда.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

При викладанні дисципліни використовуються такі методи контролю: усне опитування, виконання самостійних письмових робіт (дві), написання індивідуального навчально-дослідного завдання та підсумкової залікової контрольної роботи.

7. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Бали за роботу на практичних заняттях нараховуються за формулою:

$$x = A/n \cdot 8,$$

де А – сума усіх поточних оцінок, включаючи «2», а n – їхня кількість (не менше трьох).

Кількість балів x заокруглюються до цілих. Якщо середня оцінка $A/n < 2,5$, то кількість балів, які отримає аспірант на підставі оцінок поточного контролю, дорівнюватиме нулю ($x = 0$).

Усна відповідь	Письмові роботи (дві)	Індивідуальне навчально-дослідне завдання	Підсумкова залікова контрольна робота	Залік
40	20	10	30	100

Заліки за талоном 2 та при комісії проводяться в усній формі і оцінюються в 100 балів.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

- Афанасьєва В.К. Шумерская литература // История всемирной литературы: В 8 томах. Т. 1 / АН СССР; Ин-т мировой лит. им. А. М. Горького. – М.: Наука, 1983. – С. 83–100.
- Балалаєва О. Ю., Вакулик І.І. Латинська мова та основи біологічної термінології: Навчальний посібник. – К.: 2010. – 324 с.
- Виноградова С. П. Древнеперсидский язык / С. П. Виноградова // Языки мира: иранские языки I. Юго-западные иранские языки. – М.: Индрик, 1997. – С. 35–57.
- Крамер С. Н. История начинается в Шумере / пер. с англ. – М.: Наука, 1965. – 141 с.
- Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства : навч. посіб. для студ. філол. спец. ВНЗ : у 2 ч. Ч. 1 : Мова, її будова та функції в суспільстві / Г. С. Кириченко, С. В. Кириченко, А.П.Супрун ; за ред. А. П. Супрун. – К.: Ін Юре, 2008. – 410 с.
- Мошкало М. В. Персидский // Языки мира / М. В. Мошкало // Иранские языки. Юго-западные иранские языки. – М., 1997. – С. 71–101.
- Олішук Р. Л., Макар І. С. Давньогрецька мова: підручник для студентів 1-го курсу класичної філології та гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів – К.: Букрек. - 496 с.
- Оранский И. М. Иранские языки / И. М. Оранский; [под общей ред. Г. П. Сердюченко]. – М.: Из-во восточ. лит., 1963. – С. 100–107. – (Сер. «Языки зарубежного Востока и Африки»).
- Ревак Н. Г., Сулим В.Т. Латинська мова (для неспеціальних факультетів) 2-ге вид., виправлене і доповнене. — Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2006. — 415 с.
- Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. Вступ до германського мовознавства / Ю.О.Жлуктенко, О.Ю.Яворська. – К.: Вища школа, 1983. – 228 с.
- Dudley D. The civilization of Roma. New-York; London, 1962.- P. 234.

Допоміжна

12. Голованов С. О. Історія стародавнього світу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. Т. 1 / С. О. Голованов // Всесвітня історія : в 5 т. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. — 472 с.
13. Енциклопедія «Українська мова». — Київ: Українська енциклопедія, 2000. - С. 269 (стаття «Латиниця»).
14. История древнего Востока : учеб. пособие / под. ред. В. И. Кузищина // Раздел III. Иран и Средняя Азия в древности. — М., 1988. — 290 с.
15. Латинська мова: підручник / В. Д. Литвинов, Л. П. Скорина. — К. : Вища школа, 1990. — 247 с.
16. Світлична Є. І., Толоч І. О. Латинська мова. Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2011. — 440 с.

9. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

17. Давньоперська мова. - Режим доступу:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0
18. Кузьменко Д. Шумерська література // Δημήτρης γραφεύς. — 20 листопада 2015.
19. Індоевропейська сім'я мов – Режим доступу:
http://sites.znu.edu.ua/do/index.php?login=guest&password=guest&previous_request=YToyOntzOjY6ImFjdGlvdjI7czo5OiJwYWdlL21haW4iO3M6NjoiSXRlbUIEltzOjQ6IjExNDIiO30=
20. Індоевропейська мова та індоевропейці. — Режим доступу:
<http://www.lab.org.ua/PDF/Watkins.pdf>
21. Шумерська мова. – Режим доступу:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%83%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0